

SAN'ATSHUNOSLIK FANLARINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARIDAN FOYDALANISH METODIKASI

Raupova D.D.

Usto Shodi Azizov nomidagi 10-son Bolalar musiqa va san'at maktabi san'at nazariyasi va tarixi fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada san'atshunoslik fanlarini o'qitishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining o'rni, ularni tashkil etish va amalga oshirishning metodik asoslari tahlil qilingan. Mustaqil ta'lim jarayonida talabalarning ijodiy fikrlash, estetik did va madaniy ongini rivojlantirish imkoniyatlari ilmiy yondashuv asosida yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va innovatsion usullar yordamida mustaqil topshiriqlarning samaradorligini oshirish yo'llari ko'rsatilgan.*

Kalit so'zlar: *san'atshunoslik, mustaqil ta'lim, metodika, estetik tarbiya, kreativlik, innovatsion ta'lim texnologiyasi.*

Hozirgi davrda oliy ta'lim tizimida san'atshunoslik fanlarini o'qitish jarayonida talabalarning mustaqil fikrlash, ijodiy izlanish va estetik tafakkurini rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. San'atshunoslik yo'nalishida o'qitiladigan fanlar nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtirishni, balki san'at hodisalarini mustaqil tahlil qilish, ularning estetik va madaniy mazmunini anglashni ham talab etadi. Shu bois mustaqil ta'lim topshiriqlari san'atshunoslik ta'limining asosiy tarkibiy qismi sifatida talabalarning o'quv jarayonida faol sub'ektga aylanishiga xizmat qiladi. Mustaqil ta'lim bu – o'qituvchi rahbarligida, ammo uning bevosita ishtirokisiz tashkil etiladigan, talabaning o'z bilimini mustaqil shakllantirish va mustahkamlashga qaratilgan jarayondir.

San'atshunoslik fanlarida mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanishning nazariy asoslari pedagogika, psixologiya va estetik tarbiya konsepsiyalari bilan chambarchas bog'liqdir. V.A. Slastenin ta'kidlaganidek, mustaqil ta'limning asosiy maqsadi talabaning o'qitish jarayonida faol ishtirokchiga, ya'ni bilim egasidan bilim yaratuvchiga aylanishidir. Bu yondashuv san'atshunoslik ta'limida ayniqsa muhim, chunki san'atni o'rganish faqat tayyor ma'lumotni eslab qolish emas, balki estetik idrok, analitik fikrlash va badiiy baholash qobiliyatini shakllantirishni nazarda tutadi.

Talabalar uchun mustaqil ta'lim topshiriqlari turlicha mazmunda bo'lishi mumkin. Ular san'at asarlarini tahlil qilish, muayyan davr yoki san'at maktabining uslubiy xususiyatlarini o'rganish, mashhur rassom yoki haykaltarosh ijodini o'rganish, zamonaviy san'at tendensiyalarini tahlil qilish kabi yo'nalishlarni qamrab oladi. Shuningdek, talabalarga raqamli galereyalar yaratish, interaktiv taqdimotlar tayyorlash, virtual ko'rgazmalar tashkil etish kabi ijodiy topshiriqlar berilishi mumkin. Bunday topshiriqlar talabalarda estetik tafakkurni rivojlantiribgina qolmay, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga ham o'rgatadi.

Mustaqil topshiriqlarni samarali tashkil etish metodikasi ularning bosqichma-bosqich amalga oshirilishini talab etadi. Dastlab motivatsion bosqichda o'qituvchi mavzuni tanlaydi, maqsad va kutilayotgan natijalarni aniqlaydi, talabada qiziqish uyg'otadi. Keyingi ijodiy bosqichda talaba mustaqil ravishda material to'playdi, tahlil qiladi, o'z fikrini shakllantiradi va natijalarni tizimlashtiradi. Yakuniy refleksiv bosqichda esa o'qituvchi talabaning ishini baholaydi, tahlil natijalarini muhokama qiladi va o'z-o'zini baholash imkonini beradi. Bu jarayon kompetensiyaga asoslangan ta'lim modeli talablariga to'la mos keladi, chunki unda talabaning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va tanqidiy tahlil ko'nikmalari rivojlanadi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari mustaqil ta'lim topshiriqlarining samaradorligini yanada oshiradi. Xususan, aralash ta'lim (blended learning) modeli san'atshunoslikda an'anaviy darslarni onlayn materiallar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Case-study usuli orqali talaba muammoli san'at hodisalarini tahlil qiladi, project-based learning yondashuvi esa uni amaliy ijodiy loyiha ustida ishlashga yo'naltiradi. Raqamli vositalar yordamida san'at asarlarini tahlil qilish, san'at muzeylari va galereyalarining virtual ekskursiyalaridan foydalanish esa talabaga global madaniy kontekstni o'zlashtirish imkonini beradi. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida 2021–2025-yillarda amalga oshirilayotgan "Ta'limni raqamlashtirish strategiyasi" ham aynan shunday yondashuvlarni qo'llab-quvvatlaydi, bu esa mustaqil ta'limni zamonaviy bosqichga olib chiqmoqda.

Xulosa qilib aytganda, san'atshunoslik fanlarini o'qitishda mustaqil ta'lim topshiriqlari talabalarning ijodiy salohiyatini ochib beruvchi, ularni estetik idrok, madaniy tafakkur va mustaqil tahlil ko'nikmalariga ega bo'lishga yo'naltiruvchi samarali metodik vositadir. Bunday topshiriqlar o'qituvchi tomonidan puxta metodik rejalashtirilgan, talabaning shaxsiy qiziqishlari va tayyorgarlik darajasiga moslashtirilgan bo'lishi lozim. Zamonaviy innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali san'atshunoslik ta'limi jarayoni yanada interaktiv, mazmunli va ijodiy tus oladi. Natijada talaba nafaqat bilim oluvchi, balki badiiy va madaniy qadriyatlarni mustaqil anglaydigan, ularni tahlil eta oladigan shaxs sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Slastenin, V.A. (2006). *Pedagogika: Innovatsion jarayonlar nazariyasi va amaliyoti*. Moskva.
2. UNESCO (2019). *Arts Education Policy Review: Competency-Based Learning in Arts*.
3. Qodirova, N. (2022). *San'atshunoslik ta'limida mustaqil ishlash metodikasi*. Toshkent: TDPU nashriyoti.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 12-iyuldagi "Ta'limni raqamlashtirish to'g'risida"gi qarori.
5. Dewey, J. (1934). *Art as Experience*. New York: Penguin Books.